

**KARTA KURSU**

|                 |                               |
|-----------------|-------------------------------|
| Nazwa           | <b>Filozofia języka</b>       |
| Nazwa w j. ang. | <b>Philosophy of Language</b> |

|                 |                |                    |
|-----------------|----------------|--------------------|
| Koordynator     | dr Olga Poller | Zespół dydaktyczny |
|                 |                | dr Olga Poller     |
| Punktacja ECTS* | 5              |                    |

## Opis kursu (cele kształcenia)

Zapoznanie z podstawowymi zagadnieniami z zakresu analitycznej filozofii języka. Kurs rozpoczyna się od wprowadzenia podstawowych pojęć semiotycznych i rozważenia zależności między odniesieniem przedmiotowym a znaczeniem wyrażen (nazwy własne, deskrypcje określone i nieokreślone, terminy naturalnorodzajowe, wyrażenia okazjonalne). Dalej zostaje poruszony temat zasady kompozycjonalności oraz wkładu znaczeniowego, jakie wyrażenia proste wnoszą do wyrażen złożonych. Następnie zostają omówione związki między znaczeniem a prawdą (omówienie podstawowych teorii znaczenia). Omówiona zostanie problematyka pojęcia sądu (omówienie podstawowych teorii sądów), pojęcia kontekstu oraz wyrażen kontekstowo zależnych. Następnie zostaną przedstawione zależności między znaczeniem a użyciem (omówione najważniejsze teorie pragmatyczne – teoria implikatur Grice’a oraz aktów mowy Austina).

## Warunki wstępne

|              |                                                                                                                                                                                                                                             |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Wiedza       | Znajomość podstawowych pojęć z zakresu filozofii, logiki, językoznawstwa ogólnego. Wiedza na temat głównych założeń wiodących kierunków filozofii współczesnej (w szczególności filozofii analitycznej).                                    |
| Umiejętności | Umiejętność stosowania podstawowych pojęć z zakresu filozofii, logiki, językoznawstwa ogólnego. Umiejętność interpretacji tekstu filozoficznego (określania problemu zawartego tekście oraz odnajdywania tez i argumentów w nim zawartych). |
| Kursy        | Wstęp do filozofii, Językoznawstwo ogólne, Logika I, Logika II, Epistemologia.                                                                                                                                                              |

## Efekty kształcenia

|        | Efekt kształcenia dla kursu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Odniesienie do efektów kierunkowych         |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| Wiedza | Student zna klasyczne teorie znaczenia i odniesienia przedmiotowego, wie, na czym polega różnica między internalizmem i eksternalizmem semantycznym i potrafi wskazać konsekwencje, jakie wynikają z przyjęcia tych stanowisk, zna podstawowe sposoby analizy nastawień sądzeniowych, wie, co to są czynności mowy, implikatury i presupozycje, zna główne argumenty w sporze między minimalizmem semantycznym a kontekstualizmem | W01, W02, W03, W06, W07, W08, W09, W12, W13 |

|              | Efekt kształcenia dla kursu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Odniesienie do efektów kierunkowych |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| Umiejętności | Student potrafi przeprowadzić analizę semantyczno-kategorialną zdań języka naturalnego; przedstawić główne argumenty na rzecz tezy, że różnica między deskrypcjami referencyjnymi i atrybucyjnymi jest różnicą semantyczną; podać argumenty za jednorodną analizą deskrypcji określonych i nieokreślonych; odróżnić znaczenie semantyczne od znaczenia nadawcy; wyjaśnić, na czym polega intencjonalność; zidentyfikować presupozycje i implikatury konwersacyjne danej wypowiedzi; scharakteryzować użycia metaforyczne i ironiczne wyrażań; odróżnić zdania de re od zdań de dicto; scharakteryzować zdania przypisujące nastawienia sądzeniowe. | U01, U04, U06, U07, U08, U10        |

| Kompetencje społeczne | Efekt kształcenia dla kursu | Odniesienie do efektów kierunkowych |
|-----------------------|-----------------------------|-------------------------------------|
|-----------------------|-----------------------------|-------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                       |          |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
|  | K01 Dzięki poznaniu natury języka student lepiej kształtuje swoje kompetencje komunikacyjne.<br>K02 Student posiada umiejętność słuchania ze zrozumieniem, umiejętność funkcjonowania w sytuacji ekspozycji społecznej (przy zadawaniu pytań prowadzącemu), jest otwarty na nowe idee | K01, K02 |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|

| Organizacja   |               |                     |  |    |  |   |  |   |  |   |  |   |
|---------------|---------------|---------------------|--|----|--|---|--|---|--|---|--|---|
| Forma zajęć   | Wykład<br>(W) | Ćwiczenia w grupach |  |    |  |   |  |   |  |   |  |   |
|               |               | A                   |  | K  |  | L |  | S |  | P |  | E |
| Liczba godzin | 15            |                     |  | 15 |  |   |  |   |  |   |  |   |
|               |               |                     |  |    |  |   |  |   |  |   |  |   |

#### Opis metod prowadzenia zajęć

Wykład – prezentacja podstawowych problemów oraz stanowisk.  
 Ćwiczenia – dyskusja dotycząca różnych problemów oparta na lekturze tekstów oraz uprzedniej wiedzy ogólnej.  
 Praca w parach eksperckich – sporządzenie prezentacji zadanej lektury, sporządzenie protokołu z przebiegu dyskusji.  
 „Wejściówki” – test sprawdzający znajomość zadanej na dom lektury

#### Formy sprawdzania efektów kształcenia

|     | E – learning | Gry<br>dydaktyczne | Ćwiczenia w<br>szkole | Zajęcia<br>terenowe | Praca<br>laboratoryjna | Projekt<br>indywidualny | Projekt<br>grupowy | Udział w<br>dyskusji | Referat | Praca<br>pisemna<br>(esei) | Egzamin<br>ustny | Egzamin<br>pisemny | Inne |
|-----|--------------|--------------------|-----------------------|---------------------|------------------------|-------------------------|--------------------|----------------------|---------|----------------------------|------------------|--------------------|------|
| W01 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
| W02 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
| U01 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
| U02 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
| U03 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
| K01 |              | +                  |                       |                     |                        |                         |                    | +                    | +       |                            |                  | +                  |      |
|     |              |                    |                       |                     |                        |                         |                    |                      |         |                            |                  |                    |      |

|                |                                                                  |
|----------------|------------------------------------------------------------------|
| Kryteria oceny | Egzamin pisemny obejmujący wiedzę z zakresu wykładów oraz lektur |
|----------------|------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                             |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | obowiązkowych. Oceniana będzie zarówno wiedza, jak i umiejętność jej zastosowania w praktycznych zadaniach. |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|       |                                    |
|-------|------------------------------------|
| Uwagi | Obecność na wykładach obowiązkowa. |
|-------|------------------------------------|

### Treści merytoryczne (wykaz tematów)

1. Problemowe wprowadzenie do zagadnień filozofii języka. Omówienie podstawowych pojęć semiotycznych (znak, nazwa, denotowanie, zakres nazwy), podziału na syntaktykę / semantykę / pragmatykę. Omówienie odróżnienia kategorii syntaktycznych w językoznawstwie od kategorii syntaktycznych w ujęciu filozoficznym. Wprowadzenie semantycznych kategorii wyrażen, zasady kompozycjonalności oraz produktywności, omówienie cech sądów (syntetyczne, apriori, konieczne, przygodne).
2. Moduł I Znaczenie i odniesienie. Omówienie teorii odniesienia nazw (przed Kripkem) – teorie Milla, Fregego, Russella, Wittgensteina, Searle’a i Strawsona.
3. Omówienie zagadnienia deskrypcji (deskrypcje określone i nieokreślone, atrybutywne i referencyjne).
4. Przyczynowe teorie odniesienia nazw. Semantyka światów możliwych Kripkego. Zagadnienie odniesienia semantycznego i odniesienia nadawcy. Pojęcia sztywnego desygatora i odniesienia bezpośredniego.
5. Zarzuty Evansa wobec przyczynowej teorii Kripkego. Współczesne koncepcje odniesienia nazw.
6. Moduł II. Pojęcie kontekstu i jego roli. Wyrażenia okazjonalne i zależność kontekstowa. Spór między minimalizmem a kontekstualizmem.
8. Moduł III. Pragmatyka. Teoria aktów mowy Austina.
9. Teoria implikatur Grice’a.

### Wykaz literatury podstawowej

1. Austin, J.L., *Wypowiedzi performatywne*, [w:] Austin J.L., *Mówienie i poznawanie*, PWN Warszawa 1993.
2. Davidson D., *Znaczenie i prawda*, tłum. J. Gryz, [w:] *Eseje o prawdzie, języku i umyśle*, red. B. Stanosz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1992, s. 3-32.
3. Frege G., *Fragmenty z „Grundlagen der Arithmetik”*, [w:] *Pisma semantyczne*, tłum. B. Wolniewicz, PWN, Warszawa 1977, s. 10-17.
4. Frege G., *Pojęcie i przedmiot*, [w:] *Pisma semantyczne*, tłum. B. Wolniewicz, PWN, Warszawa 1977, s. 45-59.
5. Frege G., *Sens i znaczenie*, [w:] *Pisma semantyczne*, tłum. B. Wolniewicz, PWN, Warszawa 1977, s. 60-88.
6. Grice H. P., *Logika a konwersacja*, [w:] Barbara Stanosz (red.), *Język w świetle nauki*,

- Czytelnik, Warszawa 1980, s. 91-114.
7. Kripke S., *Nazywanie a konieczność*, tłum. B. Chwedeńczuk, Aletheia, Warszawa 2001, s. 1-99.
8. Lycan G., *Philosophy of Language: A Contemporary Introduction*, Routledge, London & New York 2000.
9. Quine, W. v. O., *Dwa dogmaty empiryzmu* [w:] *Z punktu widzenia logiki*, przeł. B. Stanosz, Aletheia, Warszawa 2000, s. 49-75.
10. Russell B., *Denotowanie*, [w:] *Logika i język. Studia z semiotyki logicznej*, tłum. i red. J. Pelc, PWN, Warszawa 1967, s. 253-275.
- Grice, Logika i konwersacja
11. Putnam H., *Znaczenie wyrazu „znaczenie”*, [w:] tenże, *Wiele twarzy realizmu i inne eseje*, tłum. A. Grobler, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 93-184.
12. Wittgenstein L., *Dociekania filozoficzne*, tłum. B. Wolniewicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, §§ 1-136.

#### Wykaz literatury uzupełniającej

1. Carnap, R., Postulaty znaczeniowe. [w:] tenże *Empiryzm, Semantyka, Ontologia*, przeł. A. Koterski, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2005, s. 59-72.
2. Dummett M., *Znaczenie i uzasadnienie*, tłum. T. Szubka, [w:] *Teoria znaczenia Michaela Dummetta i jej konsekwencje metafizyczne*, red. U.M. Żegleń, Duet, Toruń 2006, s. 119-143.
3. Gadamer H.G., *Język i rozumienie* [w:] *Język i rozumienie*, przeł. B. Sierocka, Aletheia, Warszawa 2003, s. 5-24.
4. Grice P.H., *Utterer's Meaning, Sentence-Meaning, and Word-Meaning*, [w:] tenże, *Studies in the Way of Words*, Harvard University Press, Cambridge Mass. 1991, s. 117-137.
5. Tarski A., *Semantyczna koncepcja prawdy i podstawy semantyki*, [w:] tenże, *Pisma logiczno-filozoficzne*, t. 1, tłum. J. Zygmunt, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 228-282.
6. Wittgenstein L., *Tractatus logico-philosophicus*, tłum. B. Wolniewicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.

#### Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

|                                                          |                                                                                                        |    |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| liczba godzin w kontakcie z prowadzącymi                 | Wykład                                                                                                 | 15 |
|                                                          | Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)                                                          | 15 |
|                                                          | Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym                                                      |    |
| liczba godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi | Lektura w ramach przygotowania do zajęć                                                                | 20 |
|                                                          | Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu |    |
|                                                          | Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)                                | 10 |

|                                                             |                                      |    |
|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------|----|
|                                                             | Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia | 15 |
| Ogółem bilans czasu pracy                                   |                                      | 65 |
| Liczba punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika |                                      | 5  |